

**Вінницький обласний комунальний
гуманітарно-педагогічний коледж**

ПРОГРАМА
вступного іспиту
з української мови
для вступників на основі
базової загальної середньої освіти

Вінниця - 2017

**Вінницький обласний комунальний
гуманітарно-педагогічний коледж**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор коледжу

_____ К. Ф. Войцехівський

« ____ » _____ 2017 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту
з української мови
для вступників на основі
базової загальної середньої освіти

Програма вступного іспиту з української мови для абітурієнтів на основі базової загальної середньої освіти / укл. О. М. Похилюк, Т. Г. Омелянчик. – Вінниця : ВГПК, 2017. – 16 с.

Програма вступного іспиту з української мови для абітурієнтів на основі базової загальної середньої освіти містить детальні методичні вказівки щодо складання письмового іспиту у формі диктанту та у формі співбесіди. У програмі окреслено вимоги до знань та умінь абітурієнтів з української мови, розписано критерії оцінювання правописних умінь і навичок абітурієнтів, запропоновано зразок диктанту для вступного випробування, вміщено порядок проведення співбесіди з української мови тощо.

Програму вступного іспиту з української мови для абітурієнтів на основі базової загальної середньої освіти обговорено і схвалено на засіданні кафедри української філології (протокол № 8 від 22 березня 2017 року).

Пояснювальна записка

Вступний іспит з української мови має на меті з'ясувати рівень сформованості орфографічних та пунктуаційних умінь і навичок кожного абітурієнта.

Тексти диктантів та речення для різних видів мовних розборів відображають рівень розвитку сучасної української мови, різноманітність синтаксичних конструкцій, лексичну повноту й багатство стилістичних засобів та відповідають нормам літературної мови. Вони представляють українську літературу, історію та культуру, зокрема творчість письменників, чії імена введено до шкільних програм з української літератури, історико-публіцистичні та науково-популярні праці відомих діячів української культури, сучасну публіцистику, науково-популярну літературу тощо.

Текст диктанту є відносно цілісним і завершеним, помірно насичений орфограмами й пунктограмами, що передбачені програмами з української мови як обов'язковий орфографічно-пунктуаційний мінімум.

Методика підготовки, проведення та перевірки письмового іспиту з української мови відповідає вимогам до виконання та перевірки письмових робіт, визначеним наказом МОН України (№1/9-342 від 18.05.2009 р.). В основу критеріїв оцінювання екзаменаційних робіт покладено чинні в загальноосвітній школі норми оцінювання знань, умінь і навичок учнів з української мови.

Вимоги до знань та умінь абітурієнтів

Абітурієнт повинен уміти:

ОРФОГРАФІЯ

1. Позначати м'якість приголосних на письмі буквами *ь, і, є, ю, я*.
2. Правильно вживати м'який знак та апостроф, сполучення *йо,ьо*, подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних.
3. Вірно писати слова іншомовного походження.
4. Вживати *о, е*, дефіс в складних словах.
5. Писати слова з *нів-* разом, через дефіс, з апострофом.
6. Правила переносу частин слова із рядка в рядок.
7. Вживати велику букву.
8. Застосовувати правила написання прізвищ і географічних назв.
9. Дотримуватися правил правопису іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів, дієприкметників, дієприслівників, прислівників, прийменників, сполучників, часток, вигуків.

ПУНКТУАЦІЯ

1. Правильно вживати розділові знаки в кінці речення.
2. За певних умов ставити тире між підметом і присудком.
3. Писати непоширені прикладки через дефіс, прикладок, що беруться в лапки.
3. Виділяти порівняльні звороти комами.
4. Правильно ставити розділові знаки при однорідних членах речення, звертаннях і вставних словах, відокремлених членах речення.
5. Вірно вживати розділові знаки при прямій мові, при цитатах, при діалозі.
6. Ставити розділові знаки між частинами складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових складних речень; в складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку.

Абітурієнт повинен знати:

ОРФОГРАФІЯ

1. Правила позначення м'якості приголосних на письмі буквами *ь, і, є, ю, я*.
2. Правила вживання м'якого знака та апострофа, сполучення *йо, ьо*, подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних.
3. Правопис слів іншомовного походження.
4. Правила вживання *о, е*, дефіса в складних словах.
5. Правила написання слів з *нів-* разом, через дефіс, з апострофом.
6. Правила переносу частин слова із рядка в рядок.
7. Правила вживання великої букви.
8. Особливості застосування правил написання прізвищ і географічних назв.
9. Правила правопису іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів, дієприкметників, дієприслівників, прислівників, прийменників, сполучників, часток, вигуків.

ПУНКТУАЦІЯ

1. Правила вживання розділових знаків в кінці речення.
2. Умови постановки тире між підметом і присудком.
3. Правила написання непоширених прикладок через дефіс, прикладок, що беруться в лапки.
4. Правила виділення порівняльних зворотів комами.
5. Правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення, звертаннях і вставних словах, відокремлених членах речення.
6. Правила вживання розділових знаків при прямій мові, при цитатах, при діалозі.
7. Правила постановки розділових знаків між частинами складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових складних речень; в складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку.

Критерії оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь абітурієнтів на основі базової загальної середньої освіти

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є текстовий диктант.

Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила та словникові слова, визначені для запам'ятовування; постановка розділових знаків відповідно до опрацьованих правил пунктуації; правильність оформлення роботи. Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

Для екзаменаційного диктанту використовується текст, доступний для розуміння абітурієнтів на основі базової загальної середньої освіти. За обсягом тексти диктантів відповідають чинній програмі з української мови — містять 160 - 190 слів. Визначаючи кількість слів у диктанті, було враховано як самостійні, так і службові частини мови й вигуки.

Диктант оцінюють однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- помилка в слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, або в корені однокореневих слів вважається однією помилкою; при підрахуванні ці помилки (скільки б їх не було) вважаються за одну.
- помилки на те саме правило, але в різних словах, вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі помилки й негрубі (винятки з усіх правил; написання великої літери в складних власних назвах; правопис прислівників, утворених від іменників з прийменниками; заміна одного розділового знака іншим; випадки, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як; не що інше, як; ніхто інший не; ніщо інше не...*); пропуск одного із сполучуваних розділових знаків або порушення їх послідовності; заміна українських букв російськими); дві негрубі помилки вважають однією грубою; одна негруба помилка не враховується;
- за наявності в диктанті більше п'яти поправок оцінка знижується на бал.

**Нормативи оцінювання диктанту
на вступному іспиті з української мови
для абітурієнтів на основі базової загальної середньої освіти**

Бали (за 12-бальною шкалою)	Кількість помилок
1	15 і >
2	13-14
3	11-12
4	9-10
5	7-8
6	5-6
7	4
8	3
9	1+1(негруба) -2
10	1
11	1(негруба)
12	

ЗРАЗОК ДИКТАНТУ ДЛЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ОРХІДЕЇ

Коли мова йде про орхідеї, одразу уявляються ніжні вишукані тропічні рослини надзвичайної краси. Це насправді королеви квітів, адже природа нагородила їх великим багатством: незрівняним забарвленням, приголомшливою формою пелюсток, тонким ароматом. До того ж деякі орхідеї отримали в подарунок ще й довге життя: вони здатні квітнути від сорока до дев'яноста днів, не втрачаючи своєї свіжості та краси.

Ще одну особливість мають орхідеї: вони здатні вільно схрещуватися, тобто один вид може запилювати інший, у результаті чого виникають нові сорти орхідей. Ось чому така численна барвиста родина цих квітів: на сьогодні їх існує понад тридцять тисяч видів!

Як би не відрізнялися орхідеї одна від одної за формою та забарвленням, усі вони мають однакову будову.

Звичайно, орхідеї люблять тропічний клімат, але це не завадило їм розселитися по всій Землі. Уміло пристосовуючись до довкілля, орхідеї не ростуть лише в пустелях та льодах. Зустрічаються ці квіти й на території нашої країни. Звичайно, вони не такі великі й ефектні, як їхні тропічні родички, та все ж таки це справжнісінькі орхідеї.

164 слова

З «Чудової енциклопедії маленького українця»

Поради абітурієнтам, які готуються до написання диктанту

Готуючись до вступного іспиту з української мови, візьміть до уваги такі поради:

1. Ретельно повторіть вивчені орфографічні й пунктуаційні правила та винятки з них, адже текст екзаменаційного диктанту може містити будь-які орфограми і пунктограми, засвоєні вами в 9-му та попередніх класах.

2. Критично й вдумливо проаналізуйте орфографічні та пунктуаційні помилки, яких найчастіше припускалися у своїх письмових роботах протягом року. Поміркуйте, чим саме вони спричинені (можливо, неуважністю, а може, ви не знаєте відповідного правила чи плутаєте його з іншим тощо). Визначивши причину, легше запобігти помилці.

3. Перевіряючи диктант, зверніть особливу увагу на ті слова і розділові знаки, у написанні яких ви вагалися під час диктування.

4. Розчленовуйте орфографію та пунктуацію на частини. Визначте, що в кожній з них є основним. Орфограми, що пишуться за фонетичним принципом

(небо, ліс, зорі, ходити, маяк, сніг) – вимагають лише уважного слухання. Для написання таких орфограм тренуйте слух.

5. Пам'ятайте, що існують такі правила орфографії, які розходяться з правилами орфоєпії: [миелуйеис'а] – милуєшся, [зустр'ічайуц'а] – зустрічаються тощо. Ці орфограми пишуться за морфологічним принципом. У таких випадках треба добре знати морфологічну будову слова, словотвір, частини мови та їхні морфологічні ознаки, систему відмінювання й дієвідмінювання. До таких орфограм належать відмінкові форми змінних частин мови, дієслівні форми, правопис суфіксів і префіксів тощо.

6. Серед пунктограм можна виділити інтонаційні, структурні та змістові (сміслові). Найпростіше з інтонаційними: можна натренувати слух на окличну, питальну й розповідну інтонацію та паузи. Відтак, якщо знати, якій інтонації, паузі який знак відповідає, то основний мінімум розділових знаків буде поставлено правильно.

Структурні пунктограми найскладніші. Щоб ними користуватися, треба добре знати синтаксичну будову речення, усі типи розділових знаків і основні правила їх постановки.

Змістові (сміслові) пунктограми є спільними зі структурними, бо синтаксична будова речення відображає його зміст, є формою логічного наповнення. Однак один логічний зміст може мати кілька синтаксичних структур із різними розділовими знаками: *як приїду – зайду; після приїзду зайду; коли приїду, то зайду.*

7. Під час самостійної перевірки бажано подумки озвучувати написане. Це допоможе вам вчасно помітити допущені помилки.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ СПІВБЕСІДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Відповідно до «Правил прийому на навчання до Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста в 2017 р.», за результатами співбесіди до Коледжу зараховуються особи, для яких встановлено спеціальні умови вступу.

Співбесіда з української мови відбуватиметься у такий спосіб: абітурієнт протягом встановленого часу (30 хвилин) матиме можливість виявити знання з української мови шляхом виконання повного синтаксичного аналізу складного речення та фонетичного, морфологічного, морфемного аналізу вказаних слів.

СХЕМИ ОКРЕМИХ ВИДІВ МОВНОГО АНАЛІЗУ

Повний синтаксичний аналіз складного речення

1. Тип речення за метою висловлювання (розповідне, питальне, спонукальне).
2. Тип речення за наявністю емоційного забарвлення (окличне, неокличне).
3. Тип речення за будовою (просте, складне).
4. Тип складного речення (складносурядне, складнопідрядне, складне безсполучникове, складне багатокomпонентне).
5. Аналіз окремих частин складного речення:
 - Тип речення за кількістю головних членів речення (двоскладне, односкладне).
 - Якщо речення односкладне, то назвати його тип (означено-особове, неозначено-особове, узагальнено-особове, безособове, інфінітивне, називне).
 - Тип речення за наявністю або відсутністю другорядних членів речення (поширене, непоширене).
 - Тип речення за наявністю усіх необхідних для певного типу речень структурних компонентів (повне, неповне).
 - Якщо речення неповне, то вказати тип неповного речення (контекстуальне, еліптичне, ситуативне).

- Тип речення за наявністю чи відсутністю елементів, що ускладнюють будову простого речення (ускладнене, неускладнене).
- Якщо речення ускладнене, то вказати, чим саме (однорідними членами речення, звертанням, вставними словами, вставленими конструкціями, відокремленими членами речення).

Фонетичний аналіз

1. Записати слово фонетичною транскрипцією.
2. Вказати кількість складів у слові.
3. Дати характеристику кожного складу:
 - Відкритий чи закритий;
 - Наголошений чи ненаголошений.
4. Дати характеристику кожного звуку у слові:

Голосні звуки характеризують так:

- Наголошений чи ненаголошений.

Приголосні звуки характеризують так:

- Дзвінкий, глухий чи сонорний;
- Твердий чи м'який;
- Подовжений (якщо таке трапляється).

Морфемний аналіз (розбір слова за будовою)

1. Визначити закінчення (змінити слово).
2. Визначити основу слова.
3. Визначити корінь (дібрати споріднені слова).
4. Визначити префікс.
5. Визначити суфікс.

Морфологічний аналіз іменника

1. Початкова форма.
2. Істота чи неістота.
3. Власна чи загальна назва.
4. Конкретне чи абстрактне значення, збірне, речовинне.
5. Рід, число, відмінок, відміна, група (тверда, м'яка, мішана).
6. Спосіб творення (якщо це похідне слово).
7. Правопис.
8. Синтаксична роль у реченні.

Морфологічний аналіз прикметника

1. Початкова форма.
2. Розряд за значенням: якісний, відносний чи присвійний.
3. Форма: повна чи коротка.
4. Для якісних – ступінь порівняння.
5. Група: тверда або м'яка.
6. Рід, число, відмінок.
7. Спосіб творення, якщо слово похідне.
8. Особливості правопису.
9. Синтаксична роль у реченні.

Морфологічний аналіз дієслова

1. Початкова форма.
2. Дієслівна форма: інфінітив, особова форма, родова, безособові дієслова, дієслова на *-но*, *-то*, дієприкметник, дієприслівник.
3. Перехідне чи неперехідне.
4. Вид: доконаний, недоконаний.
5. Спосіб: дійсний, умовний, наказовий.
6. Час.

7. Якщо теперішній чи майбутній час, визначити особу та число.
8. Якщо минулий час, умовний спосіб, то треба визначити рід в однині.
9. Дієвідміна.
10. Якщо дієприкметник, то назвати такі ознаки: активний чи пасивний, час, вид, рід, число, відмінок.
11. Якщо дієприслівник, то назвати такі граматичні ознаки: час, вид.
12. Особливості творення.
13. Правопис.
14. Синтаксична роль.

ЗРАЗОК РЕЧЕННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ НА СПІВБЕСІДІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Собор ніби має в собі щось від стихії, навіває щось таке ж велике, як навівають^Б на людину степ, або ескадри хмар серед бурі, або окутані^М вічними димами чорні індустріїні^Ф бастіони заводів (*О. Гончар*)

Критерії оцінювання знань та умінь студентів на співбесіді з української мови у 2-х бальній системі

Грифом *«рекомендовано»* оцінюється відповідь абітурієнта, який:

- свідомо, правильно й повно відтворює матеріал, здатний використовувати його у нестандартних ситуаціях;
- відповідає впевнено, аргументовано, супроводжує відповідь власними прикладами;
- має системні, дієві знання, самостійно здобуває й використовує інформацію, виявляє власне ставлення до неї;
- виконує всі мовні розбори;
- може встановлювати зв'язок між матеріалом, що вивчається, з раніше

вивченим, а також матеріалом, засвоєним при вивченні інших предметів;

- встановлює найсуттєвіші зв'язки й залежності між мовними явищами, робить висновки;
- критично оцінює окремі факти, явища, ідеї;
- має багате монологічне мовлення, дбає про його чистоту та збагачення.

Грифом «*не рекомендовано*» оцінюється відповідь абітурієнта, який:

- не володіє знаннями й вміннями відповідно до вимог програми;
- проявляє несвідоме, механічне засвоєння матеріалу з великою кількістю помилок;
- демонструє лише фрагменти знань;
- мовні розбори виконувати не може;
- має збіднене мовлення, не вміє будувати монолог.

Література для підготовки до вступного іспиту:

1. Бурячок А. А. Орфографічний словник / А. А. Бурячок. - К. : Богдан, 2000.
2. Волощак М. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання. - К. : Просвіта, 2000. - 128 с.
3. Дияк О. В. Українська мова : комплексне видання для підготовки до ЗНО : навч. посіб. / О. В. Дияк, В. М. Прудка. – К. : Літера ЛТД, 2015. – 512 с.
4. Єрмоленко С. Я. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / [С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор]; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 223 с.
5. Збірник диктантів для державної підсумкової атестації з української мови : 9-ий кл. / укладач О. М. Авраменко. – К. : Центр навч.-метод. л-ри, 2014. – 80 с.
6. Збірник диктантів з української мови : 10-12 класи / упорядники : І. В. Тимченко, М. О. Алексєєва, Л. Г. Пенцова, Н. Г. Толстокора. – Х. : Основа,

2007. – 96 с.

7. Збірник диктантів з української мови для 5-11 класів / упоряд. Н. І. Гноєва, Л. Г. Савченко, Л. А. Шевелєва. – Х. : Гімназія, 2011. – 368 с.

8. Збірник диктантів з української мови для учнів 5-9 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів / укл. Н. І. Олійник. – Жовті Води, 2012. – 40 с.

9. Мала філологічна енциклопедія / [Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.

10. Олійник О. Світ українського слова / О. Олійник. -К. : Хрещатик, 1994. – 415 с.

11. Сікорська З. С. Словникові диктанти з української мови / Сікорська З. С. та ін. - К. : Вежа, 1999.

12. Скрипник Л. Г. Власні імена людей / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська. – К. : Наукова думка, 1986. – 310 с.

13. Сучасна українська мова / За ред. О. Д. Пономарева. - К.: Либідь, 2001. – 399 с.

14. Український правопис / [Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. Мови НАН України]. – К. : Наукова думка, 2012. – 288 с.

15. Шевелєва А. А. Новий збірник диктантів з української мови для учнів 5-11 класів та абітурієнтів. – Х. : Ранок, 2010. – 288 с.

16. Ющук І. П. Практичний довідник з української мови / І. П. Ющук. – К. : Рідна мова, 1998. – 224 с.